

Austatud lugeja

Seekordset toimetaja veergu kirjutama asudes olen raske valiku ees: juristide jaoks aktuaalseid teemasid, millest 2004. aasta oktoobri lõpus kirjutada, on üllatavalt palju. Äsja toimunud XXVIII õigusteadlaste päevadel käsitleti mitmeid huvitavaid küsimusi nagu põhiseaduse muutmise arutelud, nulltolerantsi küsimused, maksuõigusrikkumiste kohati lausa totaalsuseni ulatuv kriminaliseerimine, erinevate menetluste kiirendamise võimalused, õigusabikulude hüvitamine jne, jne. Neid ja muid 21. ja 22. oktoobril Tartus ligi kuuesaja juristi osavõtul käsitletud teemasid püüame lugejani tuua järgnevas Juridica numbrites. Kuid õigusteadlaste päevadel kõneldu kõrval on teisigi fookusesse tõusnud küsimusi nagu skandaal, mis lahvas seoses süüaluse ja tema advokaadi telefonikõnede pealtkuulamisega kaitsepolitsei poolt, ning Riigikohtu üldkogu otsused juhtimisõiguse peatamise regulatsiooni põhiseaduspärasuse vaidlustes. Seega päevakajalisi juriidilisi teemasid on mitmeid ning otsustada, milline neist on ehk teistest aktuaalsem, on raske.

Samas võime vaat et kõigi nimetatud teemade arutelud võtta kokku märksõnasse „õiguspoliitika“ ehk millised on Eesti valikud õiguskorra kujundamisel ja kas neid valikuid tuleb pidada õigustatuks. Seejuures tuleb arvestada, et üks valik toob endaga paratamatult kaasa teise ja et mitme valiku koostoime ei pruugi lõppkokkuvõttes olla võimalikest parim. Näiteks võime järjest suurema hulga õigusrikkumiste kriminaliseerimise kaudu ja samal ajal igale õigusrikkumisele reageerides olla ühel päeval olukorras, kus enamik riigialamatest on kurjategijad. Ja kui järjest rohkem inimesi on kriminaalkorras karistatud, siis teiseneb kriminaalkaristuse tähendus – see devalveerub. Sellele protsessile võib kaasa aidata ka erinevate lihtmenetluste järjest suurenev osakaal, mille kaudu määratavad karistused pole sageli kuigi tõsiseltvõetavad. Kui ühiskonnale teadvustub, et karistusregister pole pelgalt mõrvarite, röövlite ja taskuvaraste nimekiri, jõuab tavainimesteni ka arusaam, et advokatuuri häälekas protest kaitsja ja tema kliendi vahelise vestluse pealtkuulamise vastu on midagi hoopis enam kui advokaatide võitlus oma eriõiguste eest.

Üks inimene ütles mulle kord, et tema sooviks näha oma last ühel heal päeval juristiametis. Arvasin seepeale, et vestluskaaslane peab silmas materiaalsel poolt ja hoiatasin, et see on väga raske elukutse. Ta vaatas mulle üllatunult otsa ja ütles, et tema ei mõelnud kõrgeid honorare, vaid seda, et juristil on teadmised ja oskused teiste inimeste aitamiseks. Uskuge või mitte, see inimene oli siiras. Ta nägi juristidel ulatuslikku ja auväärset missiooni. Seda missiooni ei tohi me oma igapäevatoos unustada. Parafraseerin siinkohal riigikohtunik Jüri Põllu eriarvamust nn Viigimäe asjas, kus ta ütles, et juristid ei tohiks hoiduda sotsiaalselt teravate õiguslike probleemide lahendamisest. Jätkates J. Põllu mõttekäigu: probleemide lahendamise hoidumise sotsiaalsed tagajärjed võivad olla ühiskonnale ja õiguskorrale koormavad. Samast ideest oli kantud ka peaminister Juhan Parts'i sõnavõtt õigusteadlaste päevadel, kus ta ärgitas juriste nõukogude okupatsiooni ja selle vastast võitlust juriidiliselt analüüsima. Kas see oli etteheide, et juristid on seni olnud liiga passiivsed? Võib-olla. Siin on aga ka teine võimalus: ehk on ühiskonnas tekkinud suurem vajadus juristide teadmiste ja oskuste järele? Keeldudes nüüd osalemast õiguspoliitika kujundamisel, näitame, et me ise ei näe endal missiooni, vähemalt mitte sellist, nagu meilt oodatakse. Aga me ei taha ju olla vaid kõrgelt tasustatud spetsialistid?

Katrin Prükk